

De bebossing van de Markerwaard

Suggesties voor onze jongste IJsselmeerpolders

G. A. M. Prick

1 mei 1970.

("De Europese commissie diende gisteren bij de EEG ministerraad het nieuwe plan Mansholt in. Dit stelt voor de hoeveelheid landbouwgronden in de zes EEG-landen zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast zouden de EEG lidstaten zich moeten verplichten nieuw land (b.v. *inpolderingen*) niet te bestemmen voor landbouw, in zoverre reeds bestaande plannen nog kunnen worden gewijzigd".)

Van het bovenstaande uitgaande is de consequentie bebossing van de laatste IJsselmeerpolder. Hiermee dient men de houtvoorziening, de recreatie en de milieuhygiëne.

Enkele gedetailleerde voorstellen mogen dan hier een plaats vinden:

1 Zou in deze laatste IJsselmeerpolder een oud en niet verwezenlijkt idee van prof. H. A. J. M. Beekman tot uitvoering gebracht kunnen worden, te weten de stichting van een proefhoutvesterij ten behoeve van de bosbouwfaculteit van de Landbouwhogeschool?

2 In Nederland zijn weinig bossen die aangelegd werden op "plantensociologische basis". Hier zouden enkele opstanden als voorbeelden kunnen worden aangelegd. Deze natuurlijke bossen zouden dan deel kunnen uitmaken van de proefhoutvesterij.

3 De familie Oudemans heeft ons in de vorm van het Pinetum "de Schovenhorst" te Putten een waardevolle schat van gegevens verschaft over de groei van naaldhoutexoten in ons Nederlandse klimaat ¹⁾. Van deze kennis zouden we nu gebruik kunnen maken door in de polder bepaalde "rijkere" naaldhoutsoorten in grotere verbanden, dus opstanden aan te planten zonder veel gevaar voor al te grote verrassingen.

4 Het is de bedoeling dat het grootste deel van het droog te leggen gebied bedrijfsbos wordt. Dit moet men echter wel zo verstaan dat de Markerwaard als geheel gezien, en wel door het oog van de toerist en recreant, zo volledig mogelijk een recreatieve functie krijgt. De gedeeltelijke tegenstrijdigheden die in de combinatie van deze twee begrippen liggen opgesloten zijn op te heffen.

De oplossing is nl. deze: Men legt het recreatieve gedeelte aan langs de ontsluitende, de recreatie dienende wegen. Aan deze wegen aansluitend kan men dan coulissengewijze begroeiingen aanbrengen. Hier-

tussen en hierin zijn dan te vinden: spartelvijvers, kampeerterrainen, speelterrainen, picknickplekjes, rusthoekjes, parkeerterrainen enz. Dit voorterrein gaat dan geleidelijk over in parkbos en dit in gemengd bos of naaldhout van "betere" kwaliteit. Hier-na als tweede of laatste "zone" komt dan het volledig produktieve populierenbos.

5 De afwisseling van bos en landbouwgronden zoals men dit wel in de Achterhoek en Oost-Nederland in het algemeen heeft, bezit een bijzondere bekoring. Laat hier dan het bos overwegen en neem bij de landbouwbedrijven een heel ander uitgangspunt dan tot nu toe in de polders het geval is geweest.

a) Sticht geen landbouwbedrijven zoals er in de Wieringermeer voorkomen: Uitgestrekt, recht toe, recht aan.

b) Sticht "folkloristisch" interessante bedrijven die gevoerd worden op biologisch-dynamische grondslag.

Onder folkloristische bedrijven zou ik dan willen verstaan markante boerderijtypen uit binnen- en buitenland. Geen wetenschappelijk vastgestelde typen maar bouwwerken die tot stand komen doordat men de landbouwers de vrijheid laat volgens gewoonten van eigen streek of zelfs geheel volgens eigen aard en originaliteit te bouwen. Daarbij moeten ze dan bij hun landbouwmethoden geen kunstmest en geen bespuitingsmiddelen gebruiken. De eerste eutrofieren het bodemwater en de sloten, waardoor de natuurlijke planten- en dierengesellschaften worden vernietigd; terwijl de laatste de insecten en vogelstand te gronde richten.

Als we hier in deze streek de gewone landbouwmethoden zouden gaan toepassen was al onze moeite voor een natuurlijke fauna en flora weer vergeefs. Indien aan al deze voorwaarden is voldaan dan kunnen bos en landbouw en recreatie samen weer zorgen voor een rijke fauna en flora. Dit gebied zou dan rijk zijn aan biotopen; want uiteraard reken ik ook hierbij de randmeren en verlandende terreinen die waarschijnlijk als reservaten bewaard zullen worden. In dit verband wil ik Vic Langenhoff aanhalen die verleden jaar zeer optimistisch schreef over de terugkeer van een bepaald deel van de fauna, in casu insecten als de omstandigheden weer gunstig zijn ²⁾.

6 Een enkel woord over de forensenkernen en de buitenhulsjes van Mansholt. Dat voor deze laatste in

toenemende mate een plaats gezocht moet worden staat wel vast. Ze zullen er onafwendbaar komen. Belangrijk is echter waar ze komen. Mijn voorstel is deze te situeren tussen het parkbos, het eventuele naaldhoutbos en de populierenopstanden. Hier zou dan een secundaire weg een snelle verplaatsing van de buitenhuisjesbezitters en van de werkers in de houtsector verzekeren. Deze wegen zouden ook gedeeltelijk recht toe recht aan kunnen leiden en beantwoorden aan een systematische indeling die bij een produktiebos past. De forensen vinden dat hier in dit bosgebied de groene wal tussen het terrein van hun werkzaamheden en hun woonruimte die volgens prof. Maas noodzakelijk is voor de nodige psychische rust³⁾.

Ik hoop dat deze mensen hier dan ook de stilte vinden, ver verwijderd van stad en industrie. Immers ook geluidshinder is een verontreiniging van de lucht zoals prof. dr. K. Biersteker onlangs terecht opmerkte⁴⁾.

Ik hoop van harte dat er ook geen hinder van vliegtuigrumoer in dit gebied zal worden ondervonden. Zover nog bekend loopt de bulderbaan van Schiphol niet in deze richting en laten we hopen dat dat zo blijft en trachten te voorkomen dat het zal veranderen. 7 A. v. d. Poel schrijft in het "Algemeene Forstzeit-schrift", 24 (33/34) 1969 over de bebossing van de IJsselmeerpolders. Hij vermeldt hierbij dat men in 1973 hoopt te komen tot de aanleg van 1000 ha bos per jaar. Als we dan weten dat de Markerwaard \pm 60.000 ha groot is dan volgt daaruit direct dat de praktische uitvoering van veel van mijn voorstellen op grote moeilijkheden zal stuiten. Men kan het echter ook zo opvatten dat de bebossing van de Markerwaard, de vele nieuwe recreatieterreinen en de marginale landbouwgronden van Mansholt, de overtuiging zal doen post vatten dat het Nederlandse uitvoerende bosbouwapparaat zoals het nu is, verre van toereikend is. Mogelijk zal men dan tijdig voorbereidingen gaan treffen om dit uit te breiden en de voorzieningen die daarvoor nodig zijn bestuderen. In dit verband is het hoopgevend dat bij het onderwerp van de studiekkring van de KNBV op de pas gehouden studiekringdag, „de bebossing van landbouwgronden”, ook in beschouwing werd genomen⁵⁾.

1) Enkele houtsoorten daarvan komen ook reeds voor in over Nederland verspreide opstanden. Hiervoor bezitten we dus ook gegevens over de groei in bosverband. Bovendien komen die opstanden voor op verschillende groeiplaatstypen in Nederland, zodat we ook aanvullende kennis ten opzichte van "De Schovenhorst" rijk zijn.

2) Artikel van Vic Langenhoff in de Volkskrant okt. 1969 onder de titel: "Een lange hete zomer".

3) Voordracht van prof. dr. ir. Maas gehouden te Utrecht voor de vergadering van de Nederlandse Vereniging tegen Water-, Bodem- en Luchtverontreiniging op 21 april 1970.

4) Lezing prof. dr. K. Biersteker op een Studium Generale te Utrecht getiteld: "Mens en Ruimte" (april 1970).

5) "Studiekringdag 1970" N.B.T. 42, nr. 5, mei 1970.

8 In het laatste nummer van het bosbouwtijdschrift las ik dat men bij het tot stand komen van het recreatieplan Spaarnwoude inspraak had gegeven aan de bevolking van de omringende gemeenten. Men deed dit in de vorm van hearings. Nu zullen de praktische bezwaren voor een dergelijke procedure van de Markerwaard wel te groot zijn, maar als het in enigerlei vorm kon zou het wel democratisch zijn. Per slot van zake betreft het het recreatiegebied van een groot deel van de provincie Noord-Holland. Een niet te verwaarlozen deel van onze bevolking.

In dit verband zou ik dan ook willen wijzen op het aanleggen van meer toegangswegen tot dit gebied. Bij de functie van recreatieterrein passen meer wegen dan bij die van een landbouwgebied als de Wieringermeer. Zouden nl. alle mensen in korte tijd over één toegangsweg moeten binnen komen dan krijgen we weer hetzelfde beeld als nu bij sommige hoofdwegen dat het gaan naar-en-terugkomen van het recreatiegebied een groot deel van de opgedane ontspanning weer te niet doet.

9 Tenslotte als laatste punt.

Ik hoop dat het geheel van de bossen en begroeiingen van de Markerwaard een belangrijke bijdrage zal leveren aan de zuurstofvoorziening van Nederland en ons tevens een oase van stilte en rust zal verschaffen waar het heerlijk toeven is. Zodat de begrippen "mens" en "ruimte" hier in een natuurlijke verbintenis gestalte krijgen.

Samenvatting:

- 1 Idee proefhoutvesterij ergens in de Markerwaard.
- 2 Aanleg van enkele volkomen natuurlijke bossen.
- 3 Aanleg van meer eisende en waardevolle naaldhoutsoorten waarbij geprofiteerd wordt van de kennis van "Schovenhorst" en elders in Nederland verspreide opstanden van deze exoten.
- 4 Bedrijfsbos is te combineren met recreatieve functie als men er maar voor zorg draagt dat de toerist het recreatieve gedeelte ziet.
- 5 Waarde van de afwisseling van bos en landbouwgronden. Interessant zijn "folkloristische" en biologische dynamische landbouwbedrijven.
- 6 Forensenkernen bieden de bewoners een natuurlijk milieu waar ze ruimte vinden, ver verwijderd van hun werkplaatsen met lawaai- en andere luchtverontreinigingen. Waar zij ook visueel gescheiden leven van industriecomplexen en stedelijke flatbouw.
- 7 De gegeven suggesties lijken misschien irreëel omdat het tegenwoordige bosbouwapparaat te kort zou schieten, dit mede in verband met andere eisen nl. de bebossing van nieuwe recreatiegebieden, marginale landbouwgronden enz. Is het niet nu reeds de tijd om te bestuderen hoe men het uitvoerende apparaat zal vergroten?!
- 8 Kan er bij een groots project als de Markerwaard bestemd voor een grote mensengemeenschap zoals

die van Noord-Holland, aan inspraak gedacht worden?
Democratisch is het wel.

9 De Markerwaard zal als het voorgaande verwezenlijkt wordt een belangrijke bijdrage aan de zuurstofvoorziening bieden en aan de bewoners en recreanten een oase van stilte, rust en ontspanning.

Boomchirurgie of -geriatrie¹⁾

De boomchirurgie staat weer in de belangstelling. In tegenstelling tot de gewone chirurgie zijn de meningen over het nut ervan sterk verdeeld. Echter moet worden gesteld dat in beide gevallen de gezondheid van de patiënt een hachelijke zaak is en de rekeningen niet laag zijn!

Het doel van een chirurgische ingreep is de patiënt een zo lang mogelijk leven trachten te verzekeren, waarvan echter moet worden afgevraagd of dit altijd zinvol is. Voor de boomchirurgie is dit geen groot probleem. Naast de esthetische waarde, welke bomen in het landschap krijgen met het klimmen der jaren tot dicht voor het fysieke eind, kunnen bomen ook een grote betekenis krijgen als zaad- of moederboom, hetgeen een reden kan zijn om bepaalde bomen zo lang mogelijk te handhaven. Daartegenover staat dat bomen, die aan hun einde zijn en reeds zover zijn afgetakeld dat de boomchirurgie moet gaan ingrijpen, vaak ook voor het oog niet bijzonder aantrekkelijk meer zijn, hetgeen zij met andere organismen gemeen hebben.

Daarom kan de boomchirurg voor de opdrachtgever alleen economisch verantwoord opereren indien de patiënt belangrijk wordt geacht voor het nageslacht. Daarnaast moet hij visueel niet al te veel zijn gedevalueerd en moet er natuurlijk een redelijke kans op leeftijdsverlenging aanwezig zijn. In de praktijk zal aan deze voorwaarden slechts bij hoge uitzondering worden voldaan.

Wil men het landschap evenwel versieren met bomen als monumenten, dan lijkt de invoering van de boomgeriatrie als praktische wetenschap belangrijker. Door een vakbekwame uitoefening van deze zorg voor de bejaarde majestueuze groene reuzen kan het optreden van de boomchirurg naar een verre toekomst worden verschoven. Ook in de bomenwereld geldt dat voorkomen beter is dan genezen!

De belangrijkste zorg voor deze oude monumentale bomen bestaat in het verschaffen van de nodige leefruimte en het ervoor zorg dragen dat ze op tijd hun "natje en droogje" krijgen. Middels inventarisatie kunnen de oudste generaties van de in ons land voorkomende soorten worden opgezocht. Daarna kan selectie worden toegepast, waarbij de visuele,

zeldzaamheids- en erfelijkheidswaarde evenals de fysieke toestand bepalend zullen zijn voor opneming in het z.g. Boomgeriatriesch register.

In dit verband zijn ook de activiteiten van de particuliere landschapsbeschermers van groot belang. Hier ligt een taak, die niet moet eindigen met alleen het inventariseren van monumentale bomen!

Samenvattend kan gesteld worden dat de boomchirurgie vooral van grote betekenis is voor de houtteelt, terwijl de boomgeriatrie van primair belang zal zijn voor de landschapsarchitectuur. Boomchirurgie is dus bij hoge uitzondering verantwoord, maar de boomgeriatrie, ontwikkeld als een praktische wetenschap, zal van groot belang zijn voor het landschap en uit dien hoofde dient deze tak van wetenschap de volle aandacht te verkrijgen.

Ir. L. C. M. Hermens.

¹⁾ Specialisatie, welke de medische bejaardenzorg omvat.

Rassenlijst

Door het Bosbouwproefstation te Wageningen is het eerste deel van de Lijst van Teelt- en Uitgangsmateriaal uitgegeven. Dit deel is de z.g. Rassenlijst van loofhoutsoorten voor bos- en landschapsbouw in Nederland. In deze Rassenlijst zijn beschrijvingen opgenomen van de cultivars van loofhoutsoorten die in ons land onder controle van de NAKB worden geteeld en in de handel zijn. Over het doel van de Rassenlijst een citaat uit de toelichting voor het gebruik:

"Het doel van de lijst is in de eerste plaats de bos- en landschapsbouwers en alle anderen die geïnteresseerd zijn in beplantingen buiten de woonkernen een overzicht te geven van de cultivars van in de handel zijnde loofhoutsoorten en hen op de hoogte te stellen van de belangrijkste kenmerken, eigenschappen en gebruiksmogelijkheden van deze rassen.

Daarnaast is deze lijst van belang voor hen, die belast zijn met het beheer of de aanleg van stedelijke beplantingen daar vele van de beschreven cultivars ook in deze beplantingen gebruikt kunnen worden en enkele hiervoor zelfs speciaal geselecteerd zijn.

Bovendien bevat deze lijst vele gegevens die voor de laanboomkweker van belang zijn en kan deze lijst een belangrijk hulpmiddel bij onderwijs en voorlichting zijn".

Gesteld mag worden dat de samensteller van deze Rassenlijst, ir. E. C. Jansen, uitstekend in deze opzet is geslaagd. Van elke cultivar is een bondige beschrijving gegeven van herkomst, kwekerijenmerken, boomkenmerken, eigenschappen en gebruiksmogelijkheden, terwijl deze beschrijvingen verduidelijkt worden door tekeningen van het blad, de eenjarige en de meerjarige plant en de jonge en de oudere of oorspronkelijke boom. Verder worden de cultivars verdeeld in de volgende groepen: aanbevolen, beperkt aanbevolen, weinig aanbevolen, nieuwe en experimentele cultivars.

Voor de gebruiker is hier in kort bestek bijzonder veel informatie over de rassen van houtsoorten waarvan hij meer wil weten, bijeengebracht. Van de behandelde loofhoutsoorten nemen populier en wilg met een groot aantal cultivars een belangrijke plaats in, daarnaast vindt men rassen van acacia, es, esdoorn en iep in de lijst.

Het werk is losbladig en voorzien van een ringband, waarin aanvullingen en ook het nog te verschijnen tweede deel een plaats kunnen vinden. Het tweede deel zal bestaan uit de Lijst van uitgangsmateriaal van naald- en loofbomen. Dit deel is nog in bewerking en verschijnt later.

Het complete boek (twee delen met ringband) kost f 9,75 + 12% BTW en kan besteld worden bij het Bosbouwproefstation, Bosrandweg 20 te Wageningen.

Europese prijs voor landschapsbouw

In Straatsburg werden op 20 oktober 1970 in het gebouw van de Raad van Europa de prijzen uitgereikt, die de stichting F.V.S. te Hamburg verleent aan Europeanen die zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van de landschapsbouw en de landschapsbescherming. Het gaat hier om een nieuwe prijs, ingesteld in het najaar van 1969 welke in het vervolg jaarlijks zal worden verleend.

Met het oog op het Natuurbeschermingsjaar N 70 werd besloten de prijzen voor 1969 en 1970 gelijktijdig in het kader van deze manifestatie uit te reiken.

De heer R. J. Benthem, hoofd van de Stafafdeling Landschapsbouw van het Staatsbosbeheer ontving de Europa-prijs 1969 uit handen van graaf Galeazzo Sforza, adjunct Secretaris-Generaal van de Raad van Europa. De prijs werd hem verleend wegens zijn grote verdienste bij de ontwikkeling van de landschapsverzorging en de landschapsbouw in Nederland en wegens zijn verbreiding van de vakkennis op dit gebied in internationaal verband. In het bijzonder werd hierbij gememoreerd zijn werk voor de wederopbouw van het landschap in Zeeland, dat na de oorlogsramp van Walcheren en later door de watersnood van 1953 zo desastreuus werd vernield. Voorts werden vermeld zijn activiteiten bij de ontwikkeling van de landschapsverzorging in de ruilverkevelingen en in andere cultuurtechnische werken alsmede bij de landschapsbouw in de landaanwinningen in het Delta- en Zuidoostgebied.

De prijsuitreiking vond plaats in een plechtige bijeenkomst, waarbij de laudatio werd uitgesproken door professor Wolfram Pflug, hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Aken en lid van het curatorium van de Europa-prijs. Hij deed zulks bij ontstentenis van Graaf Lennart Bernadotte, de voorzitter van dit curatorium.

De voorzitter van de Stichting F.V.S. (Freiherr Von Stein Stiftung), dr. Alfred Toepfer en anderen gevaagden van de grote betekenis van het werk van de heer Benthem en van de andere prijswinnaars, de heren dr. Erwin Gärtner, Duitsland (Europa-prijs 1970), dr. H. Ulrich, Frankrijk (gouden Lenné medaille 1969) en Hans Stehle, Zwitserland (gouden Lenné medaille 1970), die ieder op hun gebied met grote energie en kennis van zaken hadden geijverd voor de belangen van natuur en landschap in Europa.

De bijeenkomst werd omlijst met zang van het madrigaal-koor van de Universiteit van Straatsburg en besloten met een feestelijke ontvangst in het Goethe-Haus.

Een verlate response

In de bijdrage "Overdenkingen na de Studiekringdag" (Ned. Bosb. Tijdschrift 39 (5): 241-242 mei 1967) breekt A. Baron van der Borch van Verwolde een lans voor de bestudering van de houtafzet. Zijn motief hiervoor is dat het het werk en het plezier van de particuliere bosbouwer ten goede zal komen als deze weet dat hij zijn produkten tegen een redelijke prijs kan verkopen, en zijn houtsoortenkeuze enigszins in overeenstemming kan brengen met deze vooruitzichten.

Op de voorjaarsbijeenkomst van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging had ik een gesprek met ir. C. F. Lekkerkerker waarbij bleek dat wij dezelfde grote moeilijkheden hadden gehad met het verkrijgen van een vergunning voor het bouwen van een houten huis of "bureau". Bij beiden was de totaalindruk van onze ervaringen dat de gemeentelijke verordeningen en het vergunningsbeleid op dit punt, op zijn minst onredelijk genoemd mogen worden, om zwaarder beladen termen maar weg te laten. Direct verband leggen tussen beide feiten zal velen misschien te ver gaan. Ik zal mijn bedoelingen en de samenhang daarom verduidelijken. Misschien zou een kleine bijdrage geleverd worden aan de Nederlandse houtafzet, indien het algemeen beleid in Nederland toeliet, dat meer houten woningen en buitenhuizen gebouwd mochten worden.

Waar steeds meer mensen in de toekomst "buiten" zullen willen wonen en waar houten huizen en bungalows daar het meest op hun plaats zijn, zou hierin een mogelijkheid schuilen om het Nederlandse houten woningenbezit aanzienlijk te vergroten.

Een hinderpaal hiervoor is slechts ten dele de onbekendheid hiermee van het Nederlandse publiek. Deze zou op te heffen zijn, door het propageren van deze wijze van bouwen. Dit laatste zou echter onhygiënisch handelen zijn, als men degene die op het gebied ingaat in grote moeilijkheden brengt. Daarna komen immers de "juridische barrières", die getuige de ervaringen van ir. Lekkerkerker nog wel te nemen zouden zijn na een jaren durende strijd door een krachtige instelling, maar nauwelijks door een enkeling.

Is hier nu niet een taak weggelegd voor "het Boschap". Naar ik meen is dit de juridische top van de Nederlandse bosbouw die de maatschappelijke en juridische belemmeringen van de ontwikkeling van de bosbouw (waaronder de houtafzet) moet slechten. (Ik weet wel in andere landen o.a. België hoort de afzet van het hout na de kap volledig tot de "handel". Deze landen zijn echter anders georganiseerd. Als men in een land coöperatief denkt en het geheel van een bedrijfstak organiseert in een PBO dan volgen hieruit dus bovenbedoelde taken.)

Als nu het verordeningbeleid in Nederland op grond van goede argumenten die er zijn gewijzigd wordt,

dan kunnen tal van bedrijven en instanties hun krachten wijden aan het propageren van woningen geheel of gedeeltelijk uit hout opgetrokken. Deze kunnen getuige de voorbeelden in Oostenrijk, Zwitserland en de Scandinavische landen en Finland zowel buitengewoon mooi als duurzaam zijn. Ook in het vochtige en natkoude Nederland is dit mogelijk, en dit is niet zomaar een oppervlakkige uitspraak die niet getoetst is. Men denke hierbij slechts aan de oude woningen in Zaandam, Volendam, Urk en de recente "Oostenrijkse woningen" van "na de oorlog".

Het voert in dit bestek te ver om hierop nader in te gaan, dat laat ik aan deskundige technologen over. Hun uitspraken over de duurzaamheid en het onderhoud van daartoe geschikt en geprepareerd hout, zouden dan een aparte bijdrage kunnen vormen, en een bredere kring inzage geven op dit terrein.

G. A. M. Prick

Een jubileum

Ook als is het voor de lezers niet altijd opvallend, het uitgeven van een tijdschrift staat of valt met de relatie met de drukker. Een redactie is bij de uitvoering van wensen en plannen nauw gebonden aan de mogelijkheden en de dienstverlening van de drukkerij. Een goede samenwerking en wederzijds begrip zijn voor redactie en drukker essentieel om een goede relatie te kweken. Wij prijzen ons gelukkig een dergelijke relatie te hebben met de fa. Ponsen en Looyen te Wageningen en dat reeds 40 jaar lang! Juist in deze maanden begon onze drukkerij 40 jaar geleden met het drukken van het toen tweejarige tijdschrift. Sindsdien is dit zo gebleven en wij mogen wel zeggen: tot onze tevredenheid! Ons tijdschrift is in de loop der laatste jaren nogal veranderd, de drukkerij is echter ook niet stil blijven zitten en is door voortdurende modernisering in staat op uitstekende wijze aan de meest ingewikkelde verlangens die aan de uitgave van een modern tijdschrift verbonden zijn, tegemoet te komen. Moge deze relatie nog vele jaren voortduren.

De redactie